Magyar képregény: múlt, jelen, jövő

Az elmúlt húsz év a magyar képregény megújhodását hozta. 2005 óta vált általánossá, hogy önálló kiadványként jelennek meg hazai alkotók képregényei, amire korábban kevés példa akadt. Akkor rendezték meg az első képregényfesztivált Budapesten. Színre léptek az első, kifejezetten képregénykiadásra szakosodott vállalkozások, és létrejöttek az első képregényes alkotóműhelyek és érdekvédelmi csoportok. A képregények bekerültek a könyvesboltokba. Úgy tűnt, a magyar képregény elkezd felnőni.

Erről a felnőtté válási folyamatról ad összefoglalást Bayer Antal kis képregénytörténeti kötete, a *Műsorváltozás a papírmoziban* (a „papírmozi" kifejezés a szerző leleménye, így keresztelte el a Filmvilágnak ezt a rovatát is, amelyet 2010 és 2017 között vezetett). Bayer könyve sajátos pozíciójával is a képregényes szubkultúra tükrét mutatja. A színtér egyik meghatározó szereplője írta, részben olyan képregényekről, amelyek elkészítésében íróként vagy kiadóként maga is részt vett, és mivel ezt is saját kiadója, a Nero Blanco Comix jelentette meg, elsősorban a képregényes vásárok törzslátogatóihoz juthat el. Ám attól még, hogy a közönség lassan bővül, igenis születtek maradandó művészi teljesítmények az elmúlt években. Bayer főleg ezekre koncentrál: rövid történeti áttekintés és a kortárs magyar képregények kontextusba helyezése után – kitérve egyebek mellett a piaci lehetőségekre és az alkotók nemzetközi láthatóságára – hatvan, számára emlékezetes képregényt ajánl egyoldalas, szócikkszerű formában.

Mivel aligha akad olyan olvasó Magyarországon, aki Bayernél alaposabban ismerné az elmúlt évtizedek hazai képregényeit, válogatása egyszerre szubjektív és imponálóan széles körű. Megtalálhatóak benne a nagyközönség által is jobban ismert művek (például Csepella Olivér *Nyugat+Zombik*ja), de obskúrus fanzinok és kereskedelmi forgalomba nem került ismeretterjesztő művek is (így a pécsi ötvenhatosoknak emléket állító *Mecseki láthatatlanok*). A szerző számos elfeledett kiadványt felszínre hoz, emiatt a lista mindenkinek tartogat meglepetéseket, felfedezésre váró címeket. A saját magának szabott, szigorú terjedelmi korlátok miatt Bayer nem vállalkozik mélyebb elemzésre, holott néha szinte ingerli az olvasót egy-egy felmerülő kérdés (legalább négy kötetet jelölhetnénk például az „első magyar graphic novel" címére, de a szerző kétségekben hagy). Vázlatos, de velős áttekintései alapján is egyértelmű, hogy a *Műsorváltozás a papírmoziban* hatalmas tudásanyagot mozgósít, Bayer viszont nem tartja fontosnak, hogy hivatkozásokkal, lábjegyzetekkel tegye tudományosabbá, tehát ellenőrizhetővé és visszakereshetővé állításait. Emiatt a szubkultúrák berkeiben egyébként is alapvető fontosságú személyes hitelesség dönti majd el a kötet további sorsát. Aki ismeri a szerző munkásságát, készséggel elhiszi neki például azt, hogy a népszerű nyolcvanas évekbeli hollywoodi filmek magyar képregényváltozatai „több százezer példányban keltek el" – a többiek viszont ebben a könyvben hiába is keresnék az adat forrását. Joggal állíthatjuk, hogy a magyar képregénykultúrának olyan elméleti és történeti művekre is szüksége lenne, amelyek formai szempontok szerint is megfelelnek a tudományosság kritériumainak. Bayer Antal pedig joggal állíthatja, hogy ezeket a képregénytudományi műveket írja meg más. Az ő olvasata nemcsak a történész, hanem a kiadó, író és rajongó olvasata is, emiatt pedig nézőpontja egyediségéhez kétség sem férhet.

•

Ha Bayer könyve a magyar képregény közelmúltjával és jelenével foglalkozik, az *It Used to Be Easy* antológia a jövőjét mutathatja meg. Egy másik kiváló képregénykutató, Szép Eszter tartott képregénykészítő szemináriumot a MOME animáció

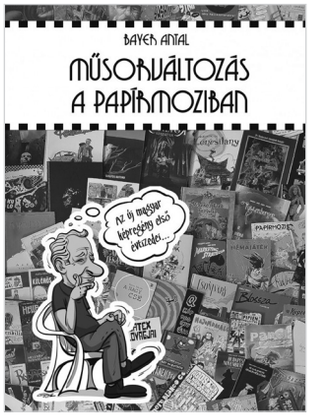

szakos hallgatóinak, a kurzuson született képnovellák gyűjteménye alapján pedig a két művészeti ág közötti átjárás ihlető erővel bír a fiatal alkotók számára. A közelítésmód lefegyverzően, olykor zavarba ejtően személyes, a formai szándék a kísérletezés. Máris látszik, hogy néhányan természetes módon értik és használják a képregény nyelvét. Nagy Zoé és Sara Piorelli (egyaránt terhelt szülő–gyerek kapcsolatokról szóló) munkája profik között is megállná a helyét, de mindegyik darabban akad legalább egy frappáns és eredeti, jellegzetesen képregényes megoldás.

Bayer Antal: *Műsorváltozás a papírmoziban.* Fekete-fehér, puhafedeles, 96 oldal. Kiadó: Nero Blanco Comix.

Szép Eszter (szerk.): *It Used to Be Easy – Comics About Growth and Change.* Színes, irkatűzött, 52 oldal. Kiadó: MOME Anim.

KRÁNICZ BENCE

TEREMTMÉNYPARK 10. RÉSZ: JELMEZ
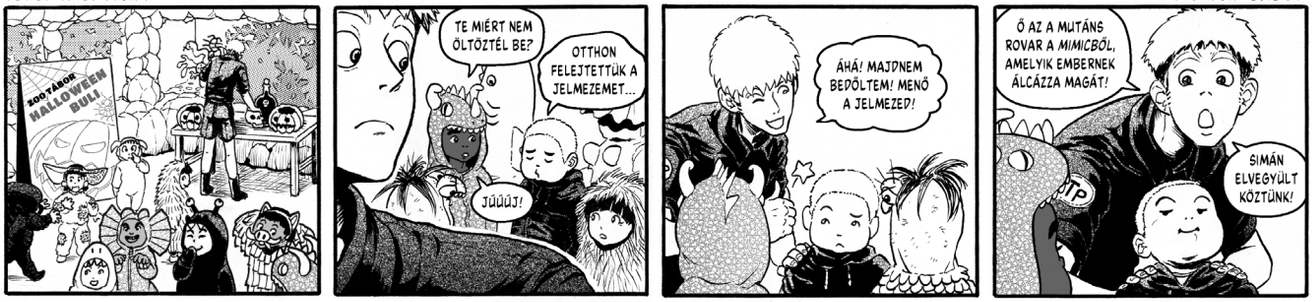
ÍRTA ÉS RAJZOLTA: **MOLNÁR GÁBOR**